

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. VII. Corollaria notatu digna

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

sensibilibus cognosci possunt, ut supra §. i. notabili i. observavimus: Ergo &c.

Respondeo primo, distinguendo Majorem: Quilibet creatura potest cum solo concursu generali exire in actum suae virtuti naturali proportionatum, si non impediatur ab extrinseco à tali actu, concedo Majorem: si impediatur, nego Majorem: in statu autem naturae lapsum plura sunt impedimenta extrinseca supra adducta, quibus potentia cognoscitiva ligetur, ne exeat in actum suae virtuti proportionatum.

Respondeo secundo (& haec solutio continetur cum precedenti) distinguendo Majorem: in actum suae virtuti proportionatum, proportionem tam physicam quam moralem, concedo Majorem: proportionem tantum physicam, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: cognoscere collectivè omnes veritates, est actus proportionatus luminis naturali intellectus nostrae etiam in statu naturae lapsum, proportionem physicam, concedo Minorem: proportionem moralem, nego Minorem: cum enim proportio dicat exclusionem omnium impedimentorum, non convenit homini in statu naturae lapsum, in quo potentia ejus intellectiva pluribus impedimentis quasi ligatur, ne possit totum suum objectum collectivè sumptum attingere.

Objicies quartò: Appetitus innatus quo homo naturaliter scire desiderat, non est ad unam vel alteram veritatem, sed ad omnes simul: Atque appetitus naturalis innatus non potest ad impossibile per vires naturae terminari, alias esset vanus & frustraneus: Ergo impossibile non est, quod homo per vires naturae omnes simul veritates naturales cognoscat.

Respondeo negando Majorem: intellectus enim non habet appetitum innatum cognoscendi simul, sed seorsim & successivè, veritates naturales: sicut materia prima non appetit simul omnes formas, sed successivè & divisim, ita quod appetitus ejus nunquam sit in satiatio esse, sed continuo in satiari.

Addo quòd, ut appetitus innatus, quo homo omne verum ordinis naturalis cognoscere desiderat, non sit frustra, sufficit quod de se, sive ab intrinseco, habeat vim sufficientem ad omnes veritates naturales collectivè cognoscendas, quamvis per accidens talis virtus ab extrinseco sit ligata, & impediatur ne totam illam veritatum naturalium collectionem attingat, ex defectu aliorum quae cum intellectu ad eam attingendam debent suo modo concurrere.

Objicies quintò: Veritates naturales sunt sub certo numero, non enim sunt infinitae: ponamus ergo quod sint decem, & quod intellectus cognoverit novem, statim poterit cognoscere decimam, quia potest cognoscere quamlibet seorsim & divisivè: Ergo si potest cognoscere omnes divisivè, potest & collectivè: praesertim cum à singulis enumeratis ad omnia simul ascendendo valeat consequentia, verbi gratia hic homo est albus, ille homo est albus, & sic discurrendo per singulos; ergo omnis homo est albus, vel omnes homines collectivè sunt albi; alias inductio non esset bonus argumentandi modus.

Respondeo primo, negando quod intellectus possit omnes veritates naturales, usque ad decimam exclusivè cognoscere: nam cum dicitur cum non posse cognoscere omnes collectivè, sed in aliquibus debere deficere, non est sensus quod sit aliqua determinatè, in qua debeat deficere,

A sed quilibet indeterminatè est talis, & sic nunquam verificari potest, quod deveniatur ad aliquam determinatè in qua necessario debeat deficere: sicut cum dicitur oculum esse necessarium ad videndum, non est sensus, quod dexter vel sinister determinatè sit necessarius, sed unus oculum, quicumque ille sit.

Respondeo secundo: quod si ita deveniretur ad ultimam veritatem exclusivè totius collectionis, in illa deficeret intellectus, quia licet respectu illius absolutè & seorsim sumpta habeat potentiam omnino completam, & expeditam, sed tamen si sumatur ut aliis conjuncta, & ut terminans praedictam collectionem: quia cum ad ipsam deveniretur, debilitata essent organa sensuum, fatigatum esset corpus, perturbata foret sanitas, & imminens vita exitus, & sic deberet intellectus in ea deficere: sicut infirmus deambulando ita fatigatur, ut post quinquaginta passus v. g. alium non possit conficere.

Nec valet, si dicas, intellectum fieri potentior, rem ad cognoscendum, quo plura cognoscit, cum non sit potentia organica, nec prout defatigabilis. Non valet, inquam, quia licet in seipso fiat potentior, in se tamen adjunctis & subservientibus, puta sensibus corporeis, debilitatur & fatigatur.

C Ad illud verò quod subjungitur de modo arguendi, à singulis enumeratis ad omnia simul ascendendo, dicendum est, inductionem esse optimum argumentandi modum, quando consequens eodem modo sumitur ac antecedens; secus verò si sumatur alio modo: verbi gratia si dicere, hic equus separatus ab alio, non potest trahere currum, nec ille: ergo nec omnes equi simul & collectivè sumpti: non valeret discursus, quia procederet à sensu divisivo ad compositum, seu à divisivo ad collectivum. Ita similiter, quamvis haec argumentatio sit bona: potest intellectus hanc, & illam, & istam veritatem, enumerando omnes divisivè, cognoscere: ergo & omnes similiter divisivè; ista tamen non valet intellectus potest hanc, & illam, & istam veritatem cognoscere divisivè: ergo & omnes copulativè, quia idem committitur defectus, & arguitur à divisivo ad compositum, seu à sensu divisivo ad collectivum. Qui modus arguendi non valet, ut experientia ipsa constat. Nulla quippe sagitta erat in fasciculo seu pharetra Scylluri, quam facile non possent ejus filii frangere, omnes tamen simul junctas & colligatas, nunquam, urgente Patre, poterunt frangere. Et multi docent, nullum esse praeceptum Decalogi distributivè sumptum, quod non possit homo viribus naturae servare, cum tamen omnia collectivè absque gratia servare non possit. Item infra dicemus, nullum esse peccatum veniale quod non possit homo per auxilium gratiae generale vitare; omnia tamen simul & collectivè sumpta, absque auxilio gratiae specialiter vitare non posse.

§. VII.

Corollaria notata digna,

EX dictis inferes primo, hominem in pura natura conditum, non habiturum potentiam expeditam moraliter ad attingendam totam veritatum naturalium collectionem: quia eadem essent impedimenta respectu hominis puram naturam obtinentis, ac hominis lapsi scilicet vitae brevitas, ad res humanas vitae necessarias distractio, aggravatio animi à corpore &c. Ergo & eadem impotentia moralis à attingendam totius veri naturalis collectionem.

Inferes

69 Inferes secundò, nec in statu naturæ lapsæ, per gratiam sanctificantem gaudere hominem potentia expedita moraliter ad prædictam veritatem naturalium collectionem attingendam, quia gratia sanctificans prædicta impedimenta non tollit, nec proinde moralem impotentiam ex illis provenientem. Quamvis, cæteris paribus, homo iustus, & in amicitia Dei existens, promptior sit meliusque dispositus ad veri contemplationem, quam existens in peccato mortali, & vitiis ac voluptatibus deditus; quia peccata & vitia, præsertim carnalia, mentem hebetant & excorant, juxta illud Sophoniæ 1. *Ambulabunt ut cæci*, quia Dominus peccaverunt. Hinc peccatum à SS. Patribus comparatur steroti hirundinis, quod cadens in oculos Tobie, ipsum excæcavit. Item in hujus rei typum, Samson à Dalila deceptus, & à voluptate devictus, oculos amisit, & postea à Philistæis ad molam deputatus est: Quia (ut inquit Gregorius) prius Dæmones tentationum stimulis intus aciem contemplationis effodiunt, & postea foras in circumum laborum mittunt.

70 Notandum obiter, quod in Scriptura tribus modis cæci dicuntur illuminari: nimirum luto, quo Christus linitur oculos cæci nati, Joan. 9. felle piscis, quo Tobias unxit oculos patris cæci Tobie 11. & melle quod Jonatas accipiens in somnitate virgæ degustavit 1. Reg. 14. ut per hoc innueretur, homines per etiam præcipue mysteria illuminari, & a peccatorum tenebris purgari. Primum per mysterium Incarnationis, quod (ut docet Augustinus) luto illo, quod Christus ex saliva & terra confecit, fuit expellum: Magnum (inquit) mysterium Dominus commendavit: exivit in terram, de saliva saluatum fecit, quia Verbum caro factum est, & unxit oculos cæci. Hinc etiam Gregorius Magnus homil. 11. in Evang. observat, quod dum Redemptor noster appropinquaret Jericho, cæcus ad lumen rediit: quia dum Divinitas defectum nostræ carnis suscepit, humanum genus lumen quod amiserat, recepit; unde etiam Deus humana patitur, inde homo ad Divinam sublevar.

71 Secundò cæci per mysterium crucis & passionis Christi (per illud fel quo Tobias oculos patris unxit figuratum) illuminantur, ut patet in Centurione, & Dionysio, qui iisdem quibus totus mundus, Christo moriente, obcuratus est tenebris, illuminati sunt, & Dei Filium in carne patientem & mortentem agnoverunt; unde Prophetæ Psal. 138. *sicut tenebræ eius, ita & lumen eius*, quia Deus, qui de tenebris dixit lucem splendescere, non minùs crucis & passionis suæ tenebris, quam gloriæ suæ radiis & splendoribus, mundum illuminavit. Quare Chrysostomus Christi crucem, mundi lampadem, appellat, & Basilii Seleucus homil. de transg. docet quod Christo moriente & in cruce pendente, Sol ferre non valens crucis splendorem, lucis suæ radios abscondit: Vidit (inquit) Sol quæ prius non dicebat, ut qui doctus sit abscondi, alterius luminis illustratione.

72 Tertiò per mysterium Eucharistiæ (melle illo quod Jonatas degustavit, expressum) homines illuminantur. Unde de Discipulis euntibus in Emmaus ait Evangelista: *Aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt Dominum in fractione panis*. Hinc Chrysostomus homil. 45. in Joan. Eucharistiam, fontem luminis vocat: & Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, in Theoria, vas in quo Christi corpus asservatur, arcam luminum appellat.

A Inferes tertio, quod etiam in statu naturæ integræ non potuisset homo, absque speciali auxilio, omnes veritates speculativas colligere & agnoscere, nec etiam practicas quæ ad Philosophiam moralem pertinent, bene tamen eas quæ spectant ad prudentiam, & ordinantur ad operis executionem.

Prima pars hujus corollarii patet: nam licet in statu naturæ integræ non esset rebellio appetitus sensitivi, nec motus inordinati passionum, fuissent tamen plura alia impedimenta ex suprâ enumeratis, puta brevitæ vitæ, infirmitas corporis, ad res humanas vitæ necessarias distractio; cum in eo statu homo nec fuisset immortalis, nec liber à morbis, & curis ac sollicitudinibus circa necessaria ad vitæ conservationem, sicut in statu innocentie, seu iustitiæ originis.

B Secunda etiam pars constat: nam de veritatibus practicis, quæ ad Philosophiam moralem spectant, eadem est ratio ac de speculativis, ut suprâ annotavimus.

C Tertia vero suadet: Tota difficultas quæ reperitur in ferendò judicio de veritatibus practicis ad prudentiam pertinentibus, provenit ex rebellionē concupiscentiæ, & motibus inordinatis passionum, vel ex eo quod appetitus non sit recte deponens circa finem ultimum: Sed in statu naturæ integræ, nulla fuisset rebellio concupiscentiæ, nec ulli motus inordinati passionum; & appetitus esset bene dispositus, utpote cum inferior superiori, & superior esset subiectus Deo: Ergo nullum fuisset impedimentum in ferendo judicio prudentiali de agendis hic & nunc.

D Inferes quarto, quod licet homines in statu innocentie possent plurimam scientiam consequi, & facilius, ac breviori tempore, quam in natura lapsæ, vel integræ, non tamen omnium colligere.

Prima pars hujus corollarii patet, quia per privilegia status innocentie, multa & magna impedimenta sublata fuissent, quæ in statu naturæ lapsæ & integræ reperiuntur, puta aggravatio spiritus à corpore, corpus enim in statu innocentie fuisset perfecte animæ subiectum, vitæ brevitæ, quia tunc vitæ esset longior, cum homines, egendo de ligno vitæ, eam per multa secula protrahere potuissent, &c.

E Secunda vero suadet: nam licet Adamus in statu innocentie rerum naturalium scientiam à Deo infusam habuerit, ut in Tractatu de statibus naturæ humanæ ostendimus, illius tamen posterius, si status innocentie perseverasset, eam infusam non accepissent, sed ministerio sensu & naturali discursu sibi comparassent, ut tradit Thomas 1. p. qu. 109. art. 1. Cum autem veritates naturales sint fere infinitæ, vitæ illius status, licet longa, terminum haberet, quo elapso homines in cælum transferendi essent, ut communiter docent Theologi, non esset possibile omnium hujusmodi veritatum occurrere, aut illarum species abstrahi possent: Ergo omnibus pensatis, tam ex parte objecti, quam ex parte intellectus, non esset in statu innocentie potentia expedita moraliter, ad attingendam totius veri naturalis collectionem. Unde sicut in Angelis sanctis, licet nulla sit ignorantia, est tamen nescientia respectu aliquorum, ut docet Dionysius c. 7. cælestis hierarchie, ita etiam in homine nato in statu iustitiæ.

originalis fuisset nescientia aliquarum veritatum A naturalium, quæ ad ejus statum non pertinebant: habuisset tamen scientiam omnium quæ debebat scire, seu quæ ad ipsius statum pertinebant. Et de hac solum loquitur S. Thomas qu. 18. de verit. art. 7. in corp. cum dicit: Non oportuit filios adæ mox natos omnium scientiam habuisse, sed ad eam tempore proficiscentes pervenissent; non verò de scientia rerum omnium naturalium absolute: hæc enim, cum ex parte objecti sit fere infinita, sensuum & naturalis discursus ministerio non potest perfecte acquiri, sed solum a Deo per specierum infusionem haberi; quo pacto Ad. mo in primo instanti creationis collata fuit. Ex quo

75 Inferes quod, quod gratia desiderata ad totam naturalium veritatum collectionem attingendam, non est, nec ei debet supernaturalis quoad substantiam, bene tamen quoad modum.

Prima pars patet: Primo, quia collectio veritatum ordinis naturæ, non est supernaturalis quoad substantiam: Ergo ut cog. oseretur, non requirit ex parte principii cognoscentis gratiam entitativè supernaturalem; namd. nec id quod exigitur pro principio formam supernaturalem, est entitativè supernaturale: Secundo, quia per hoc quod Deus infundat homini species omnium rerum naturalium, & potest ad illarum cognitionem: At species sic infusa, non iussit supernaturalis quoad substantiam, utpote ejusdem rationis cum speciebus acquisitis a nobis, unde D. Thomas 1. p. q. 94. art. 3. id. dicit, quod Primus homo habuit scientiam omnium per species à Deo infusas, nec tamen scientia illa fuit aliter rationis & scientia nostra, sicut nec oculi, quos cec. nato Ch. istud dedit fuerunt alterius rationis ab oculis quos natura produxit: Ergo gratia desiderata ad totam veritatum naturalium collectionem attingendam, non debet dici supernaturalis quoad substantiam.

Secunda etiam pars non minus est evidens: Idem dicitur supernaturale quoad modum, cujus entitas non transcendit ordinem naturæ, modus tamen quo habetur, illius facultatem excedit; unde v. p. c. nato restitutus à Christo, fuit supernaturalis quoad modum quo habitus est: At gratia desiderata ad totam naturalium veritatum collectionem attingendam, non excedit quoad entitatem facultatem humanæ naturæ, ut jam ostendimus, excedit tamen illius facultatem quoad modum quo habetur, cum species ad hoc requiratur ab eam à Deo infundi, & non possint nisi longissimo tempore, sensuum ministerio acquiri, atque ab intellectu agente à phantasmatibus abstrahi & depurari: Ergo talis gratia supernaturalis quoad modum debet.

ARTICULUS II.

An, & quæ gratia, ad cognoscendas veritates supernaturales, seu ad assentiendum mysteriis fidei, necessaria sit?

76 Ictet hujus difficultatis solutio directè pertineat ad Tractatum de fide, tamen quia D. Thomas hic art. 1. de illa agit, asserens ad cognoscendas veritates supernaturales indigere hominem illustratione gratiæ, idè ab aliquibus hic pertractatur, & nos breviter illam attingemus. Unde sic

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

Suppono primò, veritatem aliquam tripliciter dici posse supernaturalem: Primò ex parte objecti tantum, non verò ex parte rationis sub qua attingitur, ut contingit quædam hæretici fidei humanæ, vel sua voluntate, aliter veritatem supernaturalem, v.g. mysterio Trinitatis, vel Incarnationis, præbet assensum; licet enim tunc objectum hujus veritatis sit supernaturale, motum tamen, seu ratio formalis sub qua illi assentiuntur, est purè naturalis, quia non ei assentiuntur propter motum divinæ revelationis (aliis omnia alia mysteria à Deo revelata hanciter crediderunt) sed propter aliquod aliud motum, seu rationem humanam, cui potest subesse falsum. Secundo veritas aliqua potest esse supernaturalis solum ex parte rationis sub qua, seu motivi assentiendi, non verò ex parte objecti crediti, ut quando aliquid naturale creditur ex divina revelatione, v.g. dum credimus Abraham habuisse duos filios, hoc enim naturale est, sed attingitur per lumen divinæ revelationis in Scriptura contentæ. Tertio potest contingere ut veritas sit supernaturalis utroque modo, ita ut objectum cognitum, & ratio sub qua cognoscitur & creditur, supernaturalia sint, ut dum credimus Deum esse trinum & unum.

Suppono secundò, ad veritates supernaturales cognoscendas duo requiri, unum ex parte objecti, scilicet quod proponatur seu reveletur; alterum ex parte intellectus, scilicet assensum circa tales veritates: unde ex parte utriusque potest esse difficultas, an scilicet requiratur gratia supernaturalis tam ad proponendum objectum quam ad assentiendum rebus fidei. Verum quia de primo nunquam fuit disceptatio in Ecclesia (Pelagius enim gratiam illam externam, se tenentem ex parte objecti, non negavit in secundo statu suæ hæresis, sed tantum internam, seu lumen se tenens ex parte potentiz, ab externa revelatione distinctam, ut in Tractatu de hæresi Pelagiana ostensum est) idè de altero tantum hic agemus, & an requiratur gratia aliqua interna, tam ex parte intellectus quam ex parte voluntatis, ad assentiendum mysteriis fidei, breviter hic discutiemus.

78 Dico ergo primò: Esti veritas sit supernaturalis ex parte objecti cognitæ, si tamen ratio sub qua, seu motum assentiendi, sit naturale, potest viribus naturæ attingi, supposita revelatione & promulgatione Evangelii.

Pater hæc conclusio: Objectum enim supernaturale, prout subest rationi sub qua naturali, non est formaliter supernaturale, sed duntaxat materialiter, cum objectum constituitur formaliter in esse objecti, per rationem formalem sub qua attingitur, & cui subijcitur: Ergo supposita ejus revelatione, seu manifestatione, potest viribus naturæ attingi. Unde hæretici fidei humanæ & naturali assentiuntur quibusdam mysteriis supernaturalibus in Scriptura revelatis, quia ea non attingunt sub lumine divinæ revelationis, sed sub aliquo motivo naturali, quo ad credendum moventur, eaque credunt, quia proprio suo iudicio putant hæc & non alia sibi esse credenda; & licet aliquando ea credant firmissimè, non tamen firmitate ortâ ex certitudine fidei, sed ex pertinacia superbia.

Dico